

6. A KOMMUNIKÁCIÓS JOG EURÓPAI UNIÓS NORMÁI

A kommunikációs jog szabályozása jelentős az EU-ban. Eme tárgykörében fontos EU-normák születtek (pl. információs társadalmi szolgáltatások, digitális kommunikáció, internet, tisztességtelen piaci magatartás, adatvédelem, szellemi alkotások, szerzői jogok, disszemináció, CSR). E normák közül azokra térek ki, amelyek a kommunikációs jog jelentősebb, illetve speciális területeit érintik.

6.1. A médiajog

Az Európai Unió tagállamai egymástól független, önálló audiovizuális politikát folytatnak. Az Unió azonban iránymutatások és egyéb szabályzók révén védelmezi a média, a tömegtájékoztatás szabadságát, sokszínűségét, és törekszik ennek bizonyos mértékű egységesítésére. Ezt példázza az, hogy irányelvekkel kívánták előmozdítani az egységes szabályozást, az információs technológiai változások követését, a médiaágazatok és szolgáltatások versenyképességéhez szükséges optimális feltételeket, a jogbiztonságot, továbbá az alapelvek és jogok, a kulturális és nyelvi sokszínűség tiszteletben tartását.

Az Európai Parlament és a Tanács 1989. október 3-án fogadta el *a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról* szóló 89/552/EGK irányelvet („határok nélküli televíziózásról” szóló irányelv). Ez a jogforrás szolgálja többek között a véleménynyilvánítás, a sajtószabadság, az információk és eszmék szabad áramlásának, a televíziós adások Európán belüli sugárzásának és tovább sugárzásának biztosítását, valamint a szabályozás egységesítését. Az irányelv és módosításai a televíziós reklámozásra vonatkozó legfontosabb szabályokat is egységesítik. Az általános és az egyes termékek reklámozására vonatkozó tilalmak és korlátozások megállapítása mellett keretet szab a reklámok műsorokban történő megjelenítésére, ezeknek a műsoridőn belüli arányára, a szponzorálásra, a teleshoppingra (közvetlen ajánlat) és a kiskorúak kiemelt védelmére.⁶²¹

Az 1999-ben hatályba lépett *Amszterdami Szerződés*ben a tagállamok kifejezték a közcélú műsorszolgáltatás melletti elkötelezettségüket. Ennek keretében a tagállamoknak megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a közcélú műsorszolgáltatásra, mivel az alapvető szerepet játszik a társadalom demokratikus működésében, szociális és kulturális igényeinek kielégítésében, egyúttal szolgálja a média sokszínűségének megőrzését.⁶²² Az *Amszterdami Szerződés*hez tartozó *Jegyzőkönyv* (1997) a közmédia finanszírozása tárgyában rögzíti, hogy a tagállamok maguk dönthetik el, miként finanszírozzák a közszolgálati

⁶²¹A szabályozás további részleteit lásd az irányelvben, továbbá Pázmándi Kinga vonatkozó írásaiban. In: Pázmándi Kinga: *A reklám a tisztességtelen verseny elleni jog és a modern reklámjog határán*. PhD-értekezés, Budapest 2005. 71. és Pázmándi Kinga: *Modern reklámjog*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2007.

⁶²²http://europa.eu/pol/infso/index_hu.htm, Letöltés: 2011.05.23.

médiaszolgáltatást, de a választott megoldások és módszerek nem sérthetik a közös érdekeket, a közszolgálati feladat megvalósulását, kiemelten az EU kereskedelem- és versenyszabályozását.⁶²³ Ez a versenytorzító állami támogatások tilalmát, illetve a médiapluralizmust szolgálta, melyet az EGK, majd az EU alapszerződése (81., 101. cikk) is deklarált.

Az Unió médiapolitikájának egyik célja, hogy a tagállamok televíziós csatornáinak programjaiban egyre nagyobb teret nyerjenek az európai produkciók. Az EU ezért is tagja az UNESCO *Kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló egyezményének* (2005). Az EU saját kulturális sokszínűségének és a helyi alkotások támogatása céljából mentességet kapott a Kereskedelmi Világszervezet szabadkereskedelmi szabályai alól. A „kulturális kivétel” elveként lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy korlátozzák a kulturális termékek, például filmek behozatalát.⁶²⁴

Az Unió 1990-ben indította útjára MEDIA programjait, melyek a médiapolitikai fejlesztéseket szolgálták, ezen belül is a közösségi audiovizuális politikának kiemelt célját, a filmipar támogatását. Az egyes programok költségvetése elég csekély volt, inkább szimbolikus jelentőséggel bírt.

- A „MEDIA I.” program – 1991–1995 között (200 millió ECU) – a versenyképesség növelését és a gyártást támogatta.
- A MEDIA II. program – 1996–2000 között (310 millió ECU) – fő célja a páneurópai terjesztés, ösztönzés és a szakemberképzés volt.
- A „MEDIA PLUS” program – 2001–2006 közti időszakban (513 millió ECU) – főbb céljai voltak a kis- és középvállalatok támogatása, a terjesztési hálózatok fejlesztése, a képzés és a promóciók.
- Ezt követte az Unió médiapolitikájának második pilléréként kidolgozott „MEDIA 2007” program, amely az európai produkciók sugárzására vonatkozó kvóták teljesíthetőségének előmozdítását célozta meg. Ennek révén az EU pénzügyi támogatást nyújtott az Unió tagállamaiban készülő színvonalas filmek és televíziós műsorok előállítására, azok Európa-szerte és Európán kívül történő terjesztésére, valamint a helyi filmgyártók nemzetközi versenyképességének növelésére.
- A 2007–2013 között tartó MEDIA program pedig főként filmek és más audiovizuális alkotások gyártására, terjesztésére és promóciójára összpontosult.

A „*határok nélküli televíziózásról*” szóló 89/552/EGK tanácsi irányelvet 2007. március 29-én módosította az Európai Parlament és a Tanács [COM(2007) 170;

⁶²³A közszolgálati média funkciójáról és finanszírozásának európai elveiről és szabályiról, valamint a médiaszabadságról és pluralizmusról részletesen lásd In: Bayer Judit: A közszolgálati funkciójának, struktúrájának és finanszírozásának európai elvei és szabályai. *Médiakutató*, 2012 (nyár), http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_02_nyar/06_kozszolgaltatisag_elvei_szabalyai, Letöltés: 2018.07.30. és Bayer Judit: Media Pluralism in Third-Wave Democracies. The Potential of European Legislation to Improve Media Freedom and Pluralism. In: *Media in Third-Wave Democracies. Southern and Central/Eastern Europe in a Comparative Perspective*. (szerk.: Bajomi-Lázár Péter), L'Harmattan, Paris–Budapest, 2017. 19–44.

⁶²⁴i.m.

2005/0260 (COD)] azzal a céllal, hogy elmélyítse a nemlineáris, illetve a lekérhető audiovizuális szolgáltatások belső piacát (a kiskorúak védelmére, gyűlöletbeszédre és kereskedelmi kommunikációra vonatkozó minimális harmonizáció végett) a letelepedés helye szerinti ország elve alapján, valamint hogy modernizálja a lineáris, illetve a műsorszolgáltató szolgáltatásokra vonatkozó szabályokat, különösen a reklámozás szabályait.⁶²⁵

Az Európai Parlament 2010. március 10-én fogadta el a *tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU-irányelvet (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv)*. A változó piaci körülmények, a technológiai fejlesztések és az újabb technológiák térhódítása igényt fogalmazott meg az Európai Unióban arra vonatkozóan, hogy felülvizsgálják az audiovizuális és médiapolitika normarendszerét. Az irányelv célja a határokon átnyúló audiovizuális médiaszolgáltatások keretrendszerének létrehozása annak érdekében, hogy megerősítse a belső programok gyártását és a forgalmazói piacot, valamint biztosítsa a tisztességes verseny feltételeit.⁶²⁶ Az új szabályozás a nemzeti jogszabályok összehangolására kötelezi a tagállamokat. Főbb normái közé tartozik, hogy az egységes piacon a televízióműsorok és a lekérhető (on-demand) videószerkezetek terjesztése ne ütközzön akadályokba. Emellett előírja, hogy a televíziós csatornáknak, a lekérhető szolgáltatásoknak elő kell mozdítani az európai alkotások gyártását és az azokhoz való hozzáférést. A védőintézkedéseknek biztosítaniuk kell a legfontosabb, közérdekű célkitűzések (pl. kulturális sokféleség) védelmét. A tagállamoknak külön figyelmet kell szentelniük annak, hogy a jelentősebb, széles körű érdeklődésre számot tartó események (pl. olimpiai játékok) ne csak a fizetős kereskedelmi csatornák nézőihez, hanem a nézők legszélesebb rétegeihez is eljussanak. Ugyanakkor az Unió kiemelten védi a kiskorúakat, ezért erőszakos vagy pornográf tartalmú műsorok sugárzására csak figyelmeztető vizuális jelkép megjelenítésével, éjszakai műsorszávban kerülhet sor. A kereskedelmi kommunikáció szempontjából fontos szabály, hogy minden audiovizuális médiaszolgáltatásnak meg kell felelni bizonyos minimumkövetelményeknek. Ilyen például a tudatosan nem észlelhető technikák tilalma; a burkolt audiovizuális kereskedelmi közlemények és reklámok tilalma; az emberi méltóság tiszteletben tartása; az alkohol- és dohánytermékek, valamint gyógyszerek reklámozására vonatkozó korlátozások. Rögzítésre került az a kötelezés is, miszerint tilos a gyűlöletkeltés, és minden csatornának be kell tartania az egységnyi idő alatt vetíthető maximális reklámmennyiséget.⁶²⁷

Az EU rendkívül előremutató döntést hozott azáltal, hogy 2014 májusában elfogadta a 9647/14 számú, az *EU emberi jogi iránymutatásai az online és offline*

⁶²⁵ A módosítás további részleteit lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52007PC0170>, Letöltés: 2018.08.08.

⁶²⁶ Az *audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv* további részleteit lásd https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/television_without_frontiers.html?locale=hu, és <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:am0005>, Letöltés: 2018.08.08.

⁶²⁷ i.m. és http://europa.eu/pol/infso/index_hu.htm, Letöltés: 2011.05.23.

kifejezés szabadságáról szóló rendelkezést. E dokumentum kiemelt érdeme, hogy az online és offline médiumokra egységes normákat állapít meg, emellett részletesen kitér a kommunikációs visszaélések formáira, és kötelezettségeket fogalmaz meg ezek visszaszorítása céljából. Általánosságban elmondható, hogy a jelenkor különös jellemzője, hogy már egyre nagyobb nyilvánosságot kapnak a kommunikációs jogokkal való visszaélések (egyéni, szervezeti, államhatalmi) megjelenési formái. A nemzetközi emberi jogi szervezetek és az Európai Unió is deklaráltan küzd az ilyen jellegű visszaélések ellen. Az EU jogalkotásában is egyre több jel mutat arra, hogy fel kívánja tární és gátat kíván szabni ezeknek.⁶²⁸

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának álláspontja szerint az internetes médiában nagyobb a jogsértés lehetősége, emellett az online és a nyomtatott média olyan szinten különbözik egymástól, amely már akadályát képezi annak, hogy közös szabályozás tárgyai legyenek.⁶²⁹

Az Európai Parlament által 2018. május 3-án elfogadott, *A tömegtájékoztatás szabadságáról és sokszínűségéről az Európai Unióban* című állásfoglalás⁶³⁰ részletesen kifejti a sajtószabadság és a médiapluralizmus megvalósulásának feltételeit az új médiaplatformokra kiterjedően. Emellett bemutatja a tömegtájékoztatást érintő visszaélési formákat, és ezek megakadályozását tűzi ki célul. Az állásfoglalás 26 pontban foglalja össze a megalkotására okot adó tényezőket. Köztük kitér

- a pluralizmus, a szabadság, a demokrácia és a jogállamiság elválaszthatatlanságára;
- a sokszínű, független és megbízható tömegtájékoztatás jogállami ellenőrző szerepére;
- a hálózatsemlegesség fontosságára;
- a média-visszaélésekre (álhírek, hamis hírek, félretájékoztatás, online zaklatás, „revenge porn”, azaz a bosszúból közzétett pornográfia, „clickbait”, azaz kattintásra csábítás);
- a sértő kifejezésekre, a gyűlöletbeszédre és a propagandára;
- az újságírókat fenyegető nacionalizmusra, populizmusra;
- állami, gazdasági, politikai médiaellenőrzésre és nyomásra, pszichológiai erőszakra;
- valamint ennek eredményeként megjelenő öncenzúrára.

A fennálló problémák megoldására 65 pontban foglalja össze az érintettek feladatait. Ezek között megjelenik például a médiafüggetlenség szavatolásának és

⁶²⁸2014/9647 EU Human Rights Guidelines on Freedom of Expression Online and Offline direction, Annex I. 16, Council of the European Union, Foreign Affairs Council meeting,

<http://www.consilium.europa.eu/Newsroom> és www.eucra.hu, Brussels 12 May 2014., Letöltés: 2015.01.20.

⁶²⁹ Editorial Board of Pravoye Delo & Shtetel v. Ukraine, Judgment of the European Court of Human Rights of 5 May 2011, 63. bekezdés, In: Kovács László: A jogalkalmazás mindennapi kérdései a sajtó-helyreigazítási perekben. *Magyar Jog*, 2011/11. sz. 659–670., Idézi: Polyák Gábor: *Médiaszabályozás, médiapolitika*. Gondolat Kiadó, Budapest–Pécs, 2015.

⁶³⁰2017/2209(INI), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//HU>, Letöltés: 2018.07.19.

a független megfigyelő-mechanizmusok bevezetésének szükségessége; a tömegtájékoztatási szabadság és sokszínűség terén a hatalommal való súlyos és rendszerszintű visszaélése elleni fellépés; független és pártatlan szabályozó szerv létrehozása az újságírókkal szembeni erőszak és fenyegetés elleni hatósági védelem biztosítása érdekében; az internetes szólásszabadságot akadályozó technikai akadályok és internetes bűncselekmények (pl. kiberzaklatás) megelőzése; a kritikus médiumok kifinomult módszerekkel történő elhallgattatásának, a kormányzati szereplők és kormány közeli személyek által a kereskedelmi médiaorgánumok felvásárlásának és a közszolgálati média sajtó céljaira történő felhasználásának elítélése; a média-tulajdonviszonyok koncentrációjának megelőzése. Szükségesnek tartja továbbá olyan európai közszolgálati műsorszóró platform létrehozását, amely előmozdítja a tényekre, eltérő nézetekre alapuló politikai vitát és az Unió láthatóságát. Hangsúlyozza, hogy meg kell szüntetni az információs tartalmak területi alapú korlátozását, lehetővé téve az uniós polgárok számára, hogy hozzáférjenek a többi tagállam televízió-csatornáinak online, lekérhető és visszajátszható műsoraihoz.

6.2. A reklámjog

Az 1957. évi *Római Szerződés* teremti meg a reklámozás védelmének garanciáját, amelyet az áruk és a szolgáltatások szabad áramlásával összefüggő szabadságjoggal biztosít. Az alapítószerződés 30. cikkelye a reklámokra is alkalmazható: „A tagállamok között tilos a behozatal mennyiségi korlátozása, valamint bármilyen ezzel egyenértékű hatású intézkedés, kivéve, ha az alábbiak másképpen rendelkeznek.” A reklámozással kapcsolatba hozható a szerződés 28. és 29. cikkelye is, amelyek a tagállamok közötti árubehozatalt és - kivitel szabályozzák. A mennyiségi korlátozások alóli mentességet rögzíti a szerződés 36. cikkelye: „A 30–34. cikkely előírásai nem zárják ki a behozatalra, kivitelre vagy az árutranzitra vonatkozó olyan tilalmat vagy korlátozást, amelyet a közérkölc, a közrend vagy a közbiztonság érdekei, az emberek, állatok életének, egészségének védelme, a növények védelme, a művészeti, történelmi vagy régészeti értékű nemzeti kincsek megóvása, az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme indokol. Ezek a tilalmak és korlátozások azonban nem lehetnek önkényes hátrányos megkülönböztetés vagy álcázott kereskedelmi korlátozás eszközei a tagállamok között.”⁶³¹ Tehát a reklámok megjelenítése ezen okokból és körben korlátozhatók, hisz ugyanolyan a megítélésük, mint a szolgáltatásoké, az áruké vagy az információé.

A reklámszabályozásnak számos területe van, melyről a közösségi jog rendelkezik. Ezek közül az alábbiakat emelném ki:

1978 óta elfogadott a címkézéssel kapcsolatos szabályozás. A legfontosabb vonatkozó irányelvek: a *2000/13/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv az*

⁶³¹Balogh Zsolt György: [cím nélkül]. *Fundamentum*, 2004. 4. sz. 55–58.

élelmiszerek címkézésére, kiszerezésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről, illetve a 2002/67/EK irányelv a kinin- és koffeintartalmú élelmiszerek címkézéséről, valamint az egyes termékek, szolgáltatások speciális szabályozása a 76/768/EGK tanácsi irányelv a kozmetikai termékekről.

A közösségi jog szempontjából fontos rendelkezéseket tartalmaz *a dohányárak reklámozásáról szóló 89/622/EGK irányelv, az emberi használatra szolgáló gyógyszertermékek reklámozásáról szóló 1992/28/EK irányelv*⁶³² és az alkoholreklám EU-normái.

A megtévesztő reklámozásról szóló 84/450/EGK irányelv rakta le félrevezető reklámozás szabályozásának alapjait. Kodifikálja a reklám és a megtévesztő reklám fogalmát, miszerint a reklám „egy kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szabadfoglalkozású tevékenység keretében bármilyen formában, az árucikkek vagy szolgáltatások, beleértve az ingatlanokat, a jogokat és kötelezettségeket is, értékesítésének előmozdítása érdekében megfogalmazott állítás”, míg megtévesztő reklám „minden olyan reklám, amely bármilyen módon – beleértve a megjelenítését is – megtéveszti vagy megtévesztheti azokat a személyeket, akik felé irányul, vagy akiknek a tudomására juthat, és megtévesztő jellege miatt befolyásolhatja e személyek gazdasági magatartását, vagy amely, ugyanilyen okok miatt kárt okoz vagy kárt okozhat valamely versenytársnak.” A reklám megtévesztő jellegének megállapításakor azonban figyelembe kell venni a reklám minden elemét, különösen a reklámba foglalt bármely olyan információt, amely a következőkre vonatkozik:

- a) az áruk vagy szolgáltatások jellemzői;
- b) az ár vagy az ár megállapításának módja, és azok a feltételek, amelyekkel az árut szállítják, vagy a szolgáltatást nyújtják;
- c) a reklámozó természete, sajátosságai és jogai, mint azonossága és vagyona, képesítései és ipari, kereskedelmi vagy szellemi tulajdonjogai vagy díjai és kitüntetései.⁶³³

A megtévesztő reklámra vonatkozó irányelvet az Európai Parlament és a Tanács *1997/55/EK irányelve* (1997.10.06.) az összehasonlító reklámra történő kiterjesztése miatt módosította. A módosítás a fogyasztói érdekek még hatékonyabb védelmét tűzte zászlójára, melynek célja a tisztességes és tárgyilagos összehasonlítás objektív feltételeinek megteremtése. Az irányelv megengedő kritériumai szerint, ha a reklám azonos igényeket és azonos célt szolgáló termékeket hasonlít össze, illetve azonos eredetmegjelölésű vagy származási helyű terméket mutat be, nem lehet megtévesztő. Az összehasonlításnak azonban objektívnek kell lenni, nem ronthatja a versenytársak védjegyének vagy

⁶³²Pázmándi Kinga: *A reklám a tisztességtelen verseny elleni jog és a modern reklámjog határán*. PhD-értekezés, Budapest 2005. 63. és további részletek. In: Pázmándi Kinga: *Modern reklámjog*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2007.

⁶³³*A megtévesztő reklámozásról szóló 84/450/EGK irányelv* részleteit lásd <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A31984L0450>, Letöltés: 2018.08.07.

kereskedelmi nevének hírét, és nem idézhet elő összetévesztést. Feltétel még, hogy a konkurencia ellenőrizhető, tisztességes módon kiválasztott tulajdonságát használják az összehasonlító reklámban.⁶³⁴

Komoly szigorítást jelentett *a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK irányelv*.⁶³⁵ A szabályozás a megtévesztő hirdetési és agresszív értékesítési (kereskedelmi) gyakorlat betiltását (megtévesztő reklámoktól a piramisjátékokon és reklámcikkeken [advertorial] át egészen a hamis egészségügyi állításokig), a fogyasztóknak és a vállalatoknak az egységes piacba vetett bizalmának megerősítését tűzte ki célul. Meglena Kuneva, az EU volt fogyasztóvédelmi biztosa úgy nyilatkozott, hogy a tisztességtelen praktikák megkárosítják a fogyasztókat és torzítják a versenyt a piacokon. Európa egységes piacán nincs hely olyan kereskedőknek, akik nyomást gyakorolnak az emberekre és zaklatják, vagy megtévesztik őket. Ezek világszerte a félrevezető és agresszív értékesítés elleni legszigorúbb szabályok közé tartoznak. Az irányelv négy fő elemből áll:

1. kiterjedt általános záradékból, amely a tisztességtelen, és ezért tiltott gyakorlatokat határozza meg;
2. részletes meghatározásokból a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok két fő kategóriájáról, a félrevezető (cselekedetek és mulasztások) és agresszív gyakorlatokról;
3. biztosítékok megfogalmazásából, mely rendelkezések a kiszolgáltatót fogyasztók kihasználását hivatottak megelőzni;
4. valamint a „feketelistából” (a minden körülmények között tiltott gyakorlatok listája).

Az irányelv 1. sz. mellékletében részletezi azokat az üzleti módszereket (31 pontban: 23 megtévesztő, 8 agresszív gyakorlatot), amelyeket tisztességtelen praktikának, tiltott magatartásnak minősít. Ezek közül kiemelendők a következők:

1. Csalogató reklám: arra csábítja a fogyasztót, hogy a reklámozó cégtől nagyon alacsony áron vásároljon egy terméket, amelyből a cégnek nincs ésszerű készlete raktáron.
2. Hamis „ingyenes” ajánlat: ingyenesnek tűnő ajánlat, ám a fogyasztónak valójában fizetnie kell.
3. Gyermekes közvetlen felszólítása arra, hogy vásárolják meg a hirdetett terméket („Vedd meg most!”), vagy „nyaggatással” győzzék meg szüleiket vagy más felnőtteket, hogy vegyék meg nekik a reklámozott dolgot.
4. Valótlan állítás a termék gyógyító képességéről.

⁶³⁴Balogh Zsolt György: Az infokommunikációs jogról. *Infokommunikáció és Jog*, 2004. 2. sz. 45–49.

⁶³⁵A *tisztességtelen üzleti módszerek tilalmáról szóló 2005/29/EK irányelv* részleteit lásd <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32005L0029>, Letöltés: 2018.08.07.

5. Reklámciikk (advertorial): egy médium szerkesztett tartalmának felhasználása egy termék reklámozására, amikor a kereskedő anélkül fizetett a reklámért, hogy ezt észre lehetne venni.
6. Piramisjáték: olyan piramiselvre épülő reklámozási rendszer, amelyben az ellentételezés elsősorban más fogyasztóknak a rendszerbe való bevonásából, és nem a termék eladásából vagy fogyasztásából ered.
7. Nyeremény: olyan hamis benyomás keltése, mely szerint a fogyasztó díjat nyert.
8. A fogyasztók törvényes jogára vonatkozóan olyan látszat keltése, mintha az a kereskedő sajátossága lenne.
9. Korlátozott ajánlat: annak hamis kijelentése, hogy a termék csak rendkívül korlátozott ideig áll rendelkezésre.
10. Az eladás utáni szolgáltatások kizárólag egy idegen nyelven történő nyújtása, anélkül, hogy ezt előzetesen világosan a vevő tudomására hozták volna.
11. Nem kért értékesítés: leszállított, de a fogyasztó által meg nem rendelt termékért azonnali vagy halasztott fizetés követelése, illetve azok visszaszállításának vagy megőrzésének követelése.
12. Egész Európára érvényes garancia: olyan hamis benyomás keltése, mely szerint egy termékkel kapcsolatos értékesítés utáni szolgáltatás elérhető egy, az értékesítés helyszínétől eltérő tagállamban is.

Az irányelv rendelkezései ezzel megerősítik a félrevezető hirdetésre már létező uniós normákat, és új szabályokat vezetnek be a zaklatás, a kényszer, a nem megengedett befolyás gyakorlása ellen. Az Unió azonban a reklámokkal kapcsolatos részletszabályozást a nemzeti jogokra bízta néhány megkötéstől eltekintve, de ezek kodifikációjának elmaradása eljárást von maga után.⁶³⁶

A megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló, 2007. december 12-étől hatályos *2006/114/EK irányelv* lépett a *84/450/EGK* rendelkezéseinek helyébe. Az irányelv kodifikálja az alapfogalmakat és meghatározza a megtévesztő és összehasonlító reklám feltételeit, minimumkövetelményeit. 2. cikkének c) pontja alapján összehasonlító reklám minden olyan reklám, amely közvetlenül vagy közvetve felismerhetővé tesz valamely versenytársat, a versenytárs által kínált árukat vagy szolgáltatásokat. A szabályozás 8. pontjában megállapítja, hogy „az összehasonlító reklám, amennyiben jelentős, lényeges, ellenőrizhető és jellemző tulajdonságokat hasonlít össze és nem megtévesztő, megbízható eszköz lehet arra nézve, hogy tájékoztassa a fogyasztókat a fogyasztók előnyére.” Ugyanakkor meghatározott feltételek teljesülését kívánja meg. Eszerint csak azonos szükségleteket kielégítő vagy azonos rendeltetésű, illetve azonos termékjelölésű termékek, áruk vagy szolgáltatások tulajdonságait vagy árát hasonlíthatja össze tárgyilagosan. Az összehasonlítás nem lehet megtévesztő, nem

⁶³⁶Európai Bizottság: *Új uniós szabályok a félrevezető reklám és az agresszív eladási gyakorlatok letörésére.* Brüsszel, 2007.12. 12. http://ec.europa.eu/consumers/rights/index_en.htm, http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/ucp_en.pdf, Letöltés: 2015.01.20.

használhatja ki tisztességtelen módon a versenytárs védjegyének, más megkülönböztető jelzéseinek, eredetmegjelölésének hírnevét; nem járhat a versenytárs védjegyének, más megkülönböztető jelzéseinek, a jó hírnevnek sérelmével vagy annak összetévesztésével, illetve utánezaként vagy másolataként nem mutathatja be azt. Az irányelv rendelkezik a jogorvoslatról, egyúttal ösztönzi az önszabályozást, főként azért, mert így, a független önkorlátozó testületek által gyakorolt, a jogsértő reklám kiküszöbölésére irányuló ellenőrzés szükségtelenné teheti a közigazgatási vagy bírósági eljárást.

6.3. Az elektronikus hírközlés szabályozása

Az Európai Unió a táv- és hírközlési ágazatban az ezredfordulót követően több szabályozót fogadott el.

Az elektronikus hírközlés uniós szabályozási keretrendszerét a 2009/140/EK irányelvvel és az 544/2009/EK rendelettel módosított, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös normáit meghatározó keretszabályozásról szóló 2002/21/EK, ún. keretirányelv, és az alábbi négy egyedi irányelv alkotja:

1. az elektronikus hírközlő hálózatok és az elektronikus hírközlési szolgáltatások engedélyezéséről szóló 2002/20/EK, ún. engedélyezési irányelv, amely az uniós szintű hálózatok szolgáltatásának és a szolgáltatások biztosításának szabályait rögzíti;
2. a 2009/140/EK irányelvvel módosított, az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és kapcsolódó eszközökhöz való hozzáférésről, valamint azok összekapcsolásáról szóló 2002/19/EK, ún. hozzáférési irányelv, amely kialakítja a hálózatszolgáltatók és szolgáltatások közötti kapcsolatok keretét;
3. a 2009/136/EK irányelvvel módosított, az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról rendelkező 2002/22/EK, ún. egyetemes szolgáltatási irányelv, amely biztosítja, hogy megfizethető, jó minőségű szolgáltatások legalább egy minimális készlete álljon valamennyi felhasználó rendelkezésére;
4. a távközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről rendelkező, a 97/66/EK irányelv helyébe lépő 2002/58/EK, ún. elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv.

Fontos kiemelni, hogy a gyors technológiai fejlődésnek és a távközlési, a média- és az információtechnológiai ágazat konvergenciájának következtében ez a szabályozási keretrendszer nem kizárólag a távközlési szolgáltatásokat és hálózatokat foglalja magában, hanem rendelkezéseit alkalmazni kell minden, a keretirányelv 2. cikkében megjelölt elektronikus hírközlő hálózatra és elektronikus hírközlési szolgáltatásra is, köztük a műsorterjesztő hálózatokra és szolgáltatásokra.⁶³⁷

A 2009/140/EK irányelv kimondja, hogy az elektronikus hírközlés belső piacának kiteljesítéséhez meg kell reformálni az elektronikus hírközlő hálózatok és a hírközlési szolgáltatások uniós keretszabályozását. A szabályozás 3. pontjában az alábbiakat rögzíti: „A reform tartalmazza továbbá az egységes európai információs tér megvalósítása érdekében egy hatékony és koordinált spektrumgazdálkodási stratégia meghatározását, valamint a minden felhasználó előtt nyitott információs társadalom megvalósítása érdekében a fogyatékkal élő felhasználókra vonatkozó rendelkezések megerősítését.”

Az irányelv 13. pontja leszögezi továbbá, hogy meg kell erősíteni a nemzeti szabályozó hatóságok jogkörét és függetlenségét is, döntéseik kiszámíthatósága végett. „Ebből a célból a nemzeti jognak kifejezett rendelkezést kell tartalmaznia, amely biztosítja, hogy az előzetes piacszabályozásért vagy a vállalkozások közötti jogviták rendezéséért felelős nemzeti szabályozó hatóságok feladataik ellátása során védve legyenek az eléjük kerülő kérdések független elbírálásának veszélyeztetésére alkalmas külső beavatkozástól vagy politikai nyomástól.” Kitér a szabályozás a tagállamokban az analógról a digitális földfelszíni sugárzásra történő átállásra, a rádiók spektrumgazdálkodására, a biztonsági követelményekre és a piaci versenyhelyzetre.⁶³⁸

Az Európai Bizottság 2017. január 10-én tette közzé az *elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezelését és a magánélet védelmét szabályozó rendelet* tervezetét, mely előremutató rendelkezéseket tartalmaz:

- személyi hatályát az összes elektronikus hírközlési szolgáltatóra kiterjeszti;
- „cookie”-k, „spam”-ek, marketing célú hívások kijelzésére, digitális tartalomra és metaadatra új rendelkezéseket hoz;
- aktualizálja, és ezzel hatályon kívül helyezi a 2002/58/EK elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelvet;
- új lehetőségeket teremt az elektronikus hírközlési szolgáltatóknak a hírközlési adatok feldolgozása terén;
- növeli a digitális tartalmak egységes piacába vetett bizalmat és a szolgáltatások biztonságát (mely a digitális egységes piaci stratégia [DSM stratégia] egyik célkitűzése);

⁶³⁷Elektronikus hírközlés-szabályozás. https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/electronic_communications.html?locale=hu, Letöltés: 2018.08.10.

⁶³⁸<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:337:0037:0069:HU:PDF>, Letöltés:

2018.08.11.

- az elektronikus hírközlésre vonatkozó szabályokat hozzáigazítja az általános adatvédelmi rendelethez;
- azon szolgáltatók, akik megsértik az előírásokat, az adatvédelmi irányelvvel összhangban magasabb bírságra számíthatnak, ami maximum 20 millió euró vagy a vállalkozó éves globális árbevételének 4%-a lehet;
- hatályba lépését a GDPR (2018. május 25-ei) hatályosulásához időzíti.⁶³⁹

6.4. Az internet szabályozása

Az internet, a digitális világ fejlődése, a kommunikációs és információs robbanás azzal járt, hogy mára a valóság olyan virtuális formája alakult ki (valóság 2.0), amely az élet szinte minden területét érinti. Az Európai Közösség e folyamatra a fejlődés motorjaként tekint, és elkötelezett az információk szabad áramlása, az emberi, köztük a kommunikációs jogok, az internetszabadság tiszteletben tartása mellett, melyet alapidokumentumai biztosítanak. Az internet fejlődését követő EU-kodifikáció – a média-, a reklám-, a PR-jogtól az adatvédelmen és elektronikus hírközlésen át a szerzői jogig – minden jogterületet érint, ahol megjelennek az internetre vonatkozó szabályozási elemek.

Az EU az internet, az információs társadalom, a digitális infrastruktúra-fejlesztés, valamint az internet szabályozásával kapcsolatosan a nemzetközi tárgyalások és a jogfejlesztés elkötelezett híve. A 2003–2005 között megrendezett Információs Társadalmi Csúcstalálkozók (WSIS) résztvevői meghatározták azokat a legfontosabb alapelveket, amelyekre az internetközérdekkel összhangban figyelemmel kell lenni. Az EU mindvégig az internet folyamatos biztonságának és stabilitásának garantálása mellett állt ki.⁶⁴⁰ Fontosnak tartja, hogy a szabályozási szervek döntései által érintettek számára biztosítva legyen a jogorvoslat, a független bíróság előtti fellebbezés lehetősége. Az Európai Bizottság azt is javasolta, hogy a hálózat irányítását állami hatóságok által meghatározott keretek között működő magánszervezetek végezzék, és ezek napi működésébe a kormányoknak ne legyen beavatkozási joguk.⁶⁴¹

Az internet szabályozásának területén az Unió kiemelt figyelmet fordít a gyerekek védelmére. Ennek keretei közt az Unió „Biztonságosabb Internet” programja célul tűzte ki a biztonságosabb internethasználatot, különös figyelemmel a gyermekkorú felhasználókra. A 2005–2008-as időszakra meghirdetett „Biztonságosabb Internet Plusz” program a gyerekek internettel

⁶³⁹Megjelent az európai hírközlési adatvédelmi irányelv felülvizsgálatára vonatkozó európai bizottsági javaslat. http://nmhh.hu/cikk/173036/Megjelent_az_europai_hirkozlesi_adatvedelmi_iranyelv_felulvizsgalatara_vonakozo_europai_bizottsagi_javaslat, Letöltés: 2018.08.11.

⁶⁴⁰http://www.cco.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=255:az-internet-nyitottsagat-biztosito-alapelvek-&catid=37:hirek-a-web-vilagabol, Letöltés: 2011.05.03.

⁶⁴¹A bizottság felkérte az Európai Elektronikus Hírközlési Szabályozók Testületét (BEREC), hogy alaposan vizsgálja meg az internet nyitottságát és semlegességét veszélyeztető fő problémákat. Lásd http://www.cco.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=255:az-internet-nyitottsagatbiztosito-alapelvek-&catid=37:hirek-a-web-vilagabol, Letöltés: 2011.05.03.

kapcsolatos tudásanyagának bővítését szolgálta, melyhez a tagállamok támogatására is szükség volt.⁶⁴²

A 2011. évi *Hírközlési szabályzat* (2011.05.25.) rendelkezései értelmében, ennek végrehajtása során a gyakorlatban is érvényesülniük kell az internet nyitott és semleges jellegét garantáló alapelveknek. A szabályzat előírja, hogy a tagállamokban az internetfelhasználók jogosultak arra, hogy a nyilvános információkhoz „hozzáférhessenek és terjeszthessék azokat, illetve használhassák az általuk választott alkalmazásokat és szolgáltatásokat.” A szabályozás követelményként írja elő az átláthatóságot, a szolgáltatás minőségét, valamint a szolgáltatók közötti váltás ügyintézési idejének 1 napon belüli elvégzését. Rendelkezik továbbá a jogszerű internetes adatforgalom blokkolásáról és a sávszélességről.⁶⁴³

Az információs hadviselés keretei közt – a digitális eszközök és hálózatok útján, mindenek előtt az interneten – különböző formában megvalósuló támadások, mint például:

- kibertámadás, adatlopás, információkiszivárogtatás (pl. a 2013-as Edward Snowden-ügy);
- jogosulatlan adatátadás (pl. a 2018-as Facebook-botrány) elleni védekezés (pl. adat- és kibervédelem) biztosítása;
- a hálózatok biztonságos működése és kockázatok csökkentése céljából az információs rendszerek fokozott védelmi intézkedést igényelnek.

Az Európai Parlament és Tanács 2016. július 6-án fogadta el a *hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló (EU) 2016/1148 irányelvet*. A közösségi szabályzó „a belső piac működésének javítása érdekében intézkedéseket állapít meg a hálózati és információs rendszerek egységesen magas szintű biztonságának az Unión belüli megvalósítása céljából.” [1. cikk (1)] Ez feladatokat és kötelezettségeket ró a tagállamokra (pl. nemzeti stratégia kialakítása, együttműködés) és a digitális szolgáltatókra (pl. biztonsági és bejelentési követelmény).⁶⁴⁴

Az EU internetbiztonsági törekvései teljesen indokoltak, hisz az internet és más digitális hálózati rendszerek adatai elleni támadások, illetve egyéb visszaélések veszélyt jelentenek az alapvető jogokra, mint például a tulajdonjog vagy a személyes adatok védelme. Az internet használatával generált nagy mennyiségű

⁶⁴²*Staying safe online: EU programme leads the way,*

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1512&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, In: Tárca Edit Zsuzsanna: *Távközlési, hírközlési szabályok az Európai Unióban, valamint az internetes reklámtevékenységre és internetes szolgáltatók felelősségére vonatkozó szabályok az egyes államokban*. 2010-0008_kotet01_05_tarcza_zsuzsanna_tavkozlesi_hirkozlesi_szabalyok_az_euro.pdf, Letöltés: 2018. 07.08.

⁶⁴³http://www.cco.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=255:az-internet-nyitottsagat-biztosito-alapelvek-&catid=37:hirek-a-web-vilagabol, Letöltés: 2011.05.03.

⁶⁴⁴*A hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló 2016/1148/EK irányelv.*

<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/HU/TXT/?qid=1534026053951&uri=CELEX:32016L1148>, Letöltés: 2018.08.05.

adathalmaz (*Big Data*) a felhasználók viselkedésére vonatkozó adatokat tartalmazza (pl. név, életkor, lakóhely, vásárlási szokások, GPS-jelek).⁶⁴⁵ A jogkérdés, hogy hol húzódik a határ az internetes adathalmaz digitális követő, adatelemző rendszerek marketing-kommunikációs, statisztikai, illetve egyéb célú felhasználása és az emberi jogok védelme között.

Az IP-címek (Internet Protokol-cím) honlap-üzemeltető általi rögzítése és tárolása, valamint a látogató ezen adatok alapján történő azonosításának jogszerűsége tárgyában az Európai Unió Bírósága a C-582/14. számú ügyben hozott ítéletében kimondta: az uniós joggal ellentétes, ha valamely elektronikus médiaszolgáltató a honlap-látogatóra vonatkozó személyes adatokat a látogató hozzájárulása nélkül gyűjti és felhasználja, ha ez nem szükséges a szolgáltatások látogató általi igénybevételéhez vagy az elszámoláshoz. A bíróság az uniós jogra hivatkozik, miszerint a személyes adatok kezelése többek közt akkor jogszerű, ha az adatkezelő, illetve az adatokat átvevő harmadik fél vagy felek jogos érdekének érvényesítéséhez szükséges, azzal a feltétellel, hogy ezeknél az érdekeknél nem magasabb rendűek az érintett személy érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai.⁶⁴⁶

Az Európai Parlament 2018. május 3-án elfogadott 2017/2209 számú állásfoglalásában felhívja a figyelmet az egyének azon jogára, hogy döntsenek személyes adataik sorsáról, amely kiterjed a személyes adat felhasználására, nyilvánosságra hozatalának kizárólagos jogára és tárolásának megszüntetéséhez való jogra. Ez utóbbi, a méltóságot veszélyeztető tartalmak közösségi médiából és a keresőoldalakról történő azonnali eltávolítására való lehetőségként van meghatározva. Javasolja továbbá a digitális szféra szabályozása céljából az internetes jogok európai chartájának kidolgozását. Egyben elismeri, hogy „az internet és általában a digitális környezet fejlődése kibővítette az emberi jogok körét.” Erre példaként hivatkozik az Európai Unió Bíróságának ezt megállapító, a 2014. május 13-i, C-131/12 számú ítéletére (Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és a Mario Costeja González-ügy).⁶⁴⁷

6.5. A szerzői jog

Az Európai Unió 2001-ben fogadta el a szerzői jogokat szabályozó 2001/29/EK irányelvet. Ez *Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról* címet viselte, amely egyike annak a tíz

⁶⁴⁵A nagy mennyiségű adat és a személyes adatok védelme. *Pesti Ügyvéd*, 2016/10 (október) sz. 16.

⁶⁴⁶Jogos érdek fűződik a honlaplátogatók személyes adatainak tárolásához. *Pesti Ügyvéd*, 2016/10 (október) sz. 16.

⁶⁴⁷*Media pluralism and media freedom in the European Union* 2017/2209 (INI).
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//HU>, Letöltés: 2018.07.19. 37–38.

irányelvnek, amelyek együttesen alkották az EU szerzői jogokról szóló jogszabályait.⁶⁴⁸

A Bizottság 2005-ben ajánlás formájában szólította fel a tagállami kormányokat az egységes jogdíjkezelő rendszer kidolgozására, de a javaslat nem kapott támogatást.⁶⁴⁹

Az EU tagállamai 2007 áprilisában fogadták el az egységes európai szabadalmi vitarendezési eljárás alapelveit. Ezek szerint a luxemburgi bíróság mellett felállításra kerülő testület feladatát képezi a szabadalmi jogviták rendezése.⁶⁵⁰

Az Európai Bizottság 2008. június 17-én azonban kiadott egy *Zöld Könyvet* [Com (2008)466 sz.] *Szerzői jog a tudásalapú gazdaságban*⁶⁵¹ címmel. A Bizottság célja, hogy konzultációra ösztönözzön a szerzői jog és a mai tudásalapú, információs társadalom kapcsolatáról. Középpontjában annak vizsgálata áll, hogy az oktatásban használt anyagok mennyire hozzáférhetőek a nyilvánosság számára. A Zöld Könyv első része a szerzői és szomszédos jogok tulajdonosainak kizárólagos jogaira vonatkozó kivételek általános kérdéseit, a második rész a tudás terjesztése szempontjából legfontosabb kivételek és korlátozások témáját tárgyalja.⁶⁵²

A Bizottság konzultációs eljárást indított (2008.01.03.) az európai online tartalomszolgáltatásban rejlő lehetőségek kiaknázása és egységes szabályozásának megteremtése végett. A kreatív online tartalmak terjesztésének fejlesztésével azt kívánta elérni, hogy „minél több zenei anyag, film, tévéműsor és játék váljon gyorsan és könnyen elérhetővé a felhasználók számára az interneten, a mobiltelefonokon és egyéb telekommunikációs eszközökön keresztül.”⁶⁵³ A konzultációs eljárás során többek között tárgyalták a szerzői jogi jogsértések (pl. kalózkodás, illegális letöltések, fájlcserek) visszaszorításának lehetőségeit,⁶⁵⁴ mivel ezek komoly problémák és jelentős károkat okoznak az érintett iparágaknak.

A 2009. december 1-én hatályba lépett *Lisszaboni Alapszerződés* az Uniót kifejezett hatáskörrel ruházta fel a szellemi tulajdonjogok, köztük a műalkotásokra és az irodalmi művekre vonatkozó szerzői jogok területén. EUMSZ 118. cikke

⁶⁴⁸A további részletek: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A126053>, Letöltés: 2018.08.17.

⁶⁴⁹*Európai Unió és a szellemi alkotások joga 2008-ban.* <http://www.jogiforum.hu/hirek/17215>, Letöltés: 2011.04.30.

⁶⁵⁰i.m. és <http://www.jogiforum.hu/hirek/25285#axzz1MbMJB7Tl>, Letöltés: 2011.04.30.

⁶⁵¹A tudásalapú gazdaság fogalma: „általában olyan gazdasági tevékenység leírására használják, amely nem »természetes erőforrásokon« alapul (mint például a föld vagy ásványkincsek), hanem kizárólag szellemi erőforrásokon, mint a know-how vagy a szakértelem. A tudásalapú gazdaság alapgondolata az, hogy a tudást és az oktatást (amelyet humán tőkének is neveznek) gazdasági javaknak, vagy oktatási és szellemi terméknek és szolgáltatásnak lehet tekinteni, amely jelentős megtérüléssel exportálható. Nyilvánvaló, hogy a tudásalapú gazdaság a természeti erőforrásokkal szűkösen rendelkező régiók számára bír nagyobb jelentőséggel.” Európai Közösségek Bizottsága [Com(2008)466 sz.]: *Szerzői jog a tudásalapú gazdaságban – Zöld Könyv 3.* <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/HU/1-2008-466-HU-F1-1.Pdf>, Letöltés: 2018.08.17.

⁶⁵²i.m., valamint Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: *Zöld Könyv: Szerzői jogok a tudásalapú társadalomban.* https://www.sztnh.gov.hu/hu/hirek/2008/hirek_200808151028_1.html, Letöltés: 2018.08.17.

⁶⁵³*Európai Unió és a szellemi alkotások joga 2008-ban.* <http://www.jogiforum.hu/hirek/17215>, Letöltés: 2011.04.30.

⁶⁵⁴i.m.

kimondja: „a belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímelek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”

A 2001-ben lefektetett szerzői jogi irányelveket felváltó, az egységes európai szerzői jogi szabályozás elfogadását hosszú előkészítés és egyeztetés előzte meg. Az Európai Bizottság által elkészített, *a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló, 2016/0280 (COD)* számú irányelvtervezet célként jelöli meg a szerzői jogok uniós jogalkalmazásának harmonizációját (1. cikk). Az általános rendelkezések közt lefekteti az alapfogalmakat (2. cikk), majd kitér a kulturális örökség megőrzésére (5. cikk), a szerzői jogi művek határokon átnyúló oktatási célú felhasználására (4. cikk), illetve egyéb, a határokon átnyúló használatokra (8. cikk). Első fejezetében rendelkezik az audiovizuális alkotásokhoz való hozzáféréstről, de szól a kiadói jogokról, köztük a digitális felhasználásokkal kapcsolatos sajtóközlemények védelméről (11. cikk), majd a méltányos kártérítési igényekről (12. cikk). A második fejezet a védett tartalmak online szolgáltatások útján történő egyes felhasználásról szól. A harmadik fejezetben a méltányos szerzői és előadói díjazás szerződéses megállapításáról hoz rendelkezéseket, de kitér az átláthatósági kötelezettségekre is (14. cikk).⁶⁵⁵

Az egységes szerzői jogi szabályozás a digitális fejlődés kihívásaira is választ kíván adni. 2018-ban az Unió digitális egységes piaci stratégiája részeként betervezett szabályozás több pontja széles körű tiltakozást váltott ki. A leginkább vitatott rendelkezései a következők:

- A 11. cikk a nyomtatott sajtótermékek kiadóit extra szerzői joggal védené. A rendelkezés értelmében az újságírói tartalmak snippetjeinek (például a Google News újságcikk-cím, -kép és -ajánló közlése, Google keresőtalálatai vagy a Facebook, Twitter cikkmegosztások előnézetei) az internetes felületeken való közlése a kiadótól megvásárolt licenzhez lenne kötve, a megjelenéstől számított 20 évig. Ez azzal járna, hogy közlés esetén fizetni kellene érte, amely a hírreggátorok ellehetetlenítéséhez vezetne.
- A 13. cikk a felhasználói tartalmakat közlő internetes platformokat a szerzői jogsértéseket megelőző lépésekre, azaz előszűrésre kötelezné. Ennek folytán a közösségi oldalaknak (pl. YouTube, Facebook, Instagram) még a felhasználók által feltöltött szövegek (pl. komment, mém), képek, videók megjelenése előtt kellene kiszűrni azokat a tartalmakat, amelyek szerzői jogokat sértenek. Indokál az szolgál, hogy az internetes felületeken történik a legtöbb jogsértés.

⁶⁵⁵2016/0280 (COD) European Commission Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market, Brussels, 14.9.2016 COM (2016) 593 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0593>, Letöltés: 2018.08.10.

E rendelkezés szerint a felelősség a platformszolgáltatót terhelné, ugyanakkor a jogtulajdonosokat mentesítené a jogsértések bejelentése és egyéb eljárás alól.⁶⁵⁶

A tervezet jogi álláspontjával egyező döntés hozott 2015-ben az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB), mikor egy észt portált az internetes felületén megjelenő cikk alatti komment miatt elmarasztalta. Ugyanakkor 2016-ban az *index.hu* cikke alatti gyalázkodó kommentek ügyében az EJEB indoklásában azt olvashattuk, hogy „a portáloktól nem várható el több annál, hogy jelenthetővé tegyék a kommenteket, és ha tényleg jogsértés történt, akkor azokat távolítsák el – a lényeg, hogy a felhasználók által feltöltött tartalmak jogszerűségét előzetesen nem kell ellenőrizniük.”⁶⁵⁷

A jogkérdésre, miszerint az internetes és kereskedelmi szólásszabadság, illetve sajtószabadság korlátainak hol húzódnak a határai, a szerzői jogi reform elfogadott szabályozása és annak gyakorlata adja meg a választ.

6.6. A védjegyjog

A védjegyjog alapját – a szerzői joghoz hasonlóan – az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. és 118. cikke adja meg. Az EU jogalkotási tevékenysége elsődlegesen a védjegyjog egyes szempontjainak harmonizálására, az egységes európai rendszer kialakítására irányul, amely az uniós védjegy tárgyában már megvalósult.⁶⁵⁸

A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i *89/104/EGK tanácsi irányelv* 5. cikke rendelkezett elsőként a védjegyek tartalmáról. Ennek értelmében a lajstromozott védjegy jogosultjának kizárólagos jogokat biztosít, köztük azt a jogot, hogy megakadályozza, hogy harmadik felek azonos árukkal vagy szolgáltatásokkal, vagy adott esetben más árukkal kapcsolatban a gazdasági tevékenység körében a védjeggyel azonos vagy hozzá hasonló bármiféle megjelölést használjanak.⁶⁵⁹

Az Európai Parlament és Tanács 2008. október 22-én fogadta el *a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2008/95/EK védjegyoltalmi irányelvet*, amellyel biztosítja e terület hatályos jogszabályi hátterét. Az irányelv 5. cikke szerint a védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít azonosság és összetéveszthetlenség ellen, a jó hírű védjegyeket pedig eltérő

⁶⁵⁶Bodnár Zsolt: „Cenzúragép” és „linkadó”: a szabad internetet fenyegeti az EU szerzői jogi reformtervezete. <https://qubit.hu/2018/04/25/cenzuragep-es-linkado-a-szabad-internetet-fenyegeti-az-eu-szerzoi-jogi-reformtervezete>, Letöltés: 2018.08.12.

⁶⁵⁷i.m.

⁶⁵⁸Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ), <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>, Letöltés: 2018.08.12.

⁶⁵⁹Európa Parlament és a Tanács *89/104/EGK tanácsi irányelv* részletei. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62005CJ0048> és <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>. Letöltés: 2018.08.12.

termékekre sem lehet alkalmazni. Az irányelv normáit a tagállamok beépítették a saját jogrendszerükbe (1–2).⁶⁶⁰

Az Unióban a védjegyek jogi kerete négy szintű bejegyzési rendszerre épül, amely a tagállami védjegyrendszerekkel párhuzamosan létezik, és amelyeket a védjegyoltalomról szóló irányelv harmonizál. A nemzeti védjegyeljáráson kívüli további lehetőség a védjegyoltalomra a Benelux-eljárás, az 1994-ben bevezetett európai uniós védjegy és a nemzetközi eljárás. Az Európai Unióban az uniós védjegy és formatervezési minta kezeléséért a Szellemi Tulajdoni Hivatal felel.⁶⁶¹ A 2015. december 16-i *2015/2424/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet*⁶⁶² „egyszerűsíti a védjegyre vonatkozó uniós és nemzeti szintű jogszabályokat, és olcsóbbá, gyorsabbá, megbízhatóbbá és kiszámíthatóbbá teszi a védjegyek bejegyzését az EU-ban, amely nagyobb jogbiztonságot eredményez a védjegyek tulajdonosai számára.”⁶⁶³ Az európai uniós védjegyről – a 2017. június 14-én elfogadott – Európai Parlament és a Tanács *(EU) 2017/1001 rendelete* nyújt részletes szabályozást.⁶⁶⁴

Az internet térhódításával párhuzamosan egyre több online visszaéléssel találkozhatunk, mivel domainnévvel, illetve metaadatok használatával is el lehet követni védjegybitorlást. A jogsértések elbírálásának kiindulópontját képezik a „megjelölés”, a „védjegycsalád” és a „sorozatvédjegy” fogalmi keretei. A joggyakorlat szerint:

- a megjelölés olyan absztrakt (speciális információt hordozó) és konkrét (maghatározott árura, szolgáltatásra utaló) megkülönböztető képességgel bíró, grafikailag ábrázolható jel, amelyet fogalmilag is le lehet írni;
- a védjegycsalád a megjelölések azon csoportja, amely „közös megkülönböztető képességgel rendelkezik, és ennek folytán a fogyasztó nemcsak az egyes védjegyeket, hanem az egész védjegycsaládot köti egy adott jogosulthoz. Akkor is lehet szó védjegycsaládról, ha a védjegyek egyenként nem lennének hasonlóak, de összességében a fogyasztó arra gondolhat, hogy egy adott védjegycsalád újabb eleméről van szó.”⁶⁶⁵

⁶⁶⁰Európa Parlament és a Tanács *2008/95/EK irányelv* 5. cikk (1–2). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32008L0095>. További részleteket lásd dr. Léhner Zsuzsanna: *Védjegy- és internetjog*. <http://www.jogiforum.hu/hirek/25285>, Letöltés: 2011.05.04.

⁶⁶¹*Szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonjogok*. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>, Letöltés: 2018.08.12.

⁶⁶²A rendelet a 207/2009/EK tanácsi rendelet és a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló 2868/95/EK bizottsági rendelet módosításáról, valamint az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának fizetendő díjakról szóló 2869/95/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről rendelkezik.

⁶⁶³*Lezárult a védjegyreform – az Európai Parlament jóváhagyta a Védjegy Irányelv és a Védjegy Rendelet szövegét*. <https://www.sztnh.gov.hu/hu/hirek/sztnh-hirek/hirek-esemenyek/lezarult-a-vedjegyreform-az-europai-parlament-jovahagyt-a-vedjegy>, Letöltés: 2015.12.20. és *Szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonjogok*. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>, Letöltés: 2018.08.12.

⁶⁶⁴*A részletszabályok*: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:32017R1001>, Letöltés: 2018.06.20.

⁶⁶⁵dr. Léhner Zsuzsanna: *Védjegy- és internetjog*. <http://www.jogiforum.hu/hirek/25285>, Letöltés: 2011.05.04.

Kiemelendő, hogy a védjegycsalád és a jó hírnév eltérő fogalmak. „A jó hírnév bizonyítása komplikált, nem elég ugyanis a nagyfokú használat bizonyítása. Szükséges marketingadatokat becsatolni, amelyek azt bizonyítják, hogy az információ nagyszámú emberhez eljutott, így kialakult a jó hírnév megállapításához szükséges fogyasztói tudattartalom.”⁶⁶⁶

A megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló 2006/114/EK irányelv meghatározott esetekben megengedi a védjegyhasználatot. A rendelkezés szerint: „Az összehasonlító reklám hatékonyra tétele érdekében szükséges lehet valamely versenytárs áruinak vagy szolgáltatásainak azonosítása olyan védjegyre vagy kereskedelmi névre való hivatkozással, amelynek az említett versenytárs a jogosultja (14). A versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének vagy egyéb megkülönböztető jelzéseinek ilyen használata nem jelenti harmadik fél e kizárólagos jogának megsértését, ha megfelel ezen irányelv feltételeinek, mivel ebben az esetben célja csupán a különbségtétel, és ezzel a különbségek tárgyilagos kiemelése (15)”. Így ezen esetek nem járnak védjegybitorlással.⁶⁶⁷

A védjegyszabályozás több problémát hordoz magában, mint például a többszintű bejegyzési rendszer, a fogalmi keretek és annak jogértelmezésbeli eltérései a közösségi és nemzeti jogban, illetve ezek dogmatikai hátterének hiányosságai.

6.7. Az adatvédelmi jog

Az adatvédelem az „EU kulcsfontosságú vezérelvévé és az EU több tagállama jogrendszere fejlődésének hajtóerejévé válik” – áll az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének európai adatvédelmi hatóságokról szóló jelentésében.⁶⁶⁸ A 2010 végén közzétett jelentés az adatvédelem mint alapvető jog területén elemzi a nemzeti adatvédelmi felügyelőszervek szerepét, értékeli hatékonyságukat, működésüket és függetlenségüket. A jelentés megállapítása szerint az EU adatvédelmi rendszerében az a legfőbb szerkezeti probléma, hogy több adatvédelmi felügyelőszerv esetében hiányzik a függetlenség. Ennek számos adatvédelmi hatóság esetében az alacsony létszám és forráshiány az oka, máshol pedig a korlátozott hatáskör okoz gondot. További gondot jelent, hogy nem alkalmaznak az adatvédelmi jogszabályokkal való összhang megteremtésénél „kemény” eszközöket, és ezeket nem kényszerítik ki. Mindez alááshatja az adatvédelmi jog hitelességét.⁶⁶⁹

⁶⁶⁶i.m.

⁶⁶⁷*A megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló 2006/114/EK irányelv.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:32006L0114>, Letöltés: 2017.01.21.

⁶⁶⁸A részleteket lásd in: Európai Unió Alapjogi Ügynökség (European Union Agency for Fundamental Rights) európai adatvédelmi hatóságokról szóló 2010. évi jelentésében.

⁶⁶⁹További részletek: *Az EU Alapjogi Ügynöksége szerint erősíteni kell az adatvédelmi biztosokat.* <http://www.jogiforum.hu/hirek/24734>, Letöltés: 2014.11.05.

Az égetően fontos adatvédelmi reform kezdetét jelölte, hogy az Európai Unió 2013-ban új szabályok elfogadását javasolta az adatlopás vagy illetéktelen adatfelhasználás áldozatává váló vállalkozások védelmében.⁶⁷⁰ Az Európai Bizottság meglátása szerint az új szabályok azoknak a vállalkozásoknak a helyzetén tudnak javítani, amelyek az értékes információk ellopása vagy illetéktelen felhasználása folytán kárt szenvednek. Célja, hogy ilyen esetben a nemzeti bíróságok egyszerűbben járhassanak el, a sértettek pedig könnyebben kaphassanak kártérítést. Ezen kívül az Európai Bizottság az egész Európai Unióban egységesíteni kívánta az üzleti titok meghatározását.⁶⁷¹ Az Unió 19 éves adatvédelmi szabályait⁶⁷² sürgősen módosítani kellett annak érdekében, hogy választ nyújthassanak az új információs technológiák és a globalizáció kihívásaira. Az adatvédelmi szabályok gyökeres átalakítása három fő összetevőre terjed ki.

- a) *Az EU-n kívüli országhoz irányuló adatátadás engedélyeztetése* – Az uniós polgárok személyes adatainak védelmére szolgáló erősebb biztosítékokról rendelkezik, amelynek folytán az adatok tulajdonosai jobban érvényesíthetik az adataik fölötti ellenőrzést. Ezzel erősebb védelmet kívántak biztosítani az uniós polgároknak a megfigyelésekkel szemben. Ezért amennyiben egy vállalat (pl. keresőcég, közösségi oldal, felhőszolgáltató) uniós polgárnak bármilyen személyes adatát EU-n kívüli országnak szeretné átadni, az adattovábbítás előtt ehhez engedélyt kell kérnie a tagállam nemzeti adatvédelmi hatóságától, valamint az érintett személyt is értesítenie kell.
- b) *Elrettentő bírságok* – A szabályszegő vállalatokkal szemben kiszabható büntetés összege az éves globális forgalmuk négy százaléka vagy maximum 20 millió euró.
- c) *Adatbiztonság növelése az interneten* – Az új szabályok biztosítják a személyes adatok törlésének jogát és keretek közé szorítják a profilalkotást.⁶⁷³ A vállalatoknak egyértelműen és közérthetően kell

⁶⁷⁰Az üzleti titkok helyzetéről készült felmérés szerint az elmúlt tíz évben a vállalatok egyötödétől próbálták meg üzleti titkot lopni, és a jelenség egyre gyakoribbá válik. Ennek magyarázata többek között a kiélezett globális versenyben és a digitális technológiák egyre elterjedtebb használatában keresendő. In: *Ügyvédi Kamarai Hivatalos Tájékoztató*. 2013. december 19.

⁶⁷¹Schmidt Enikő: *Az üzleti titok védelmének megerősítése az Európai Unióban*. Lásd részletesen. <http://www.pbkik.hu/hu/enterprise-europe-network/cikkek/az-uzleti-titok-vedelmenek-megerositese-az-europai-unioiban-66755>, Letöltés: 2015.01.20.

⁶⁷²Az EU adatvédelmi normái:

- a) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 1995/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv;
- b) a környezeti információkhoz való nyilvános hozzáférésről és a 90/313/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. január 28-i 2003/4/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv;
- c) a közsféra információinak további felhasználásáról szóló, 2003. november 17-i 2003/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv;
- d) a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében feldolgozott személyes adatok védelméről szóló, 2008. november 27-i 2008/977/IB tanácsi kerethatározatban új elemként jelennek meg a büntügyi együttműködés normái.

⁶⁷³Pl. amikor elemzik vagy előrevetítik egy ember munkahelyi teljesítményét, gazdasági vagy földrajzi helyzetét.

megfogalmazniuk, milyen módon garantálják a felhasználók magánéletének tiszteletben tartását, és bármely személyes adatot kezelő szolgáltatónak ehhez előzetesen meg kell szereznie az adattulajdonos megfelelő tájékoztatás után adott, önkéntes és kifejezett hozzájárulását.⁶⁷⁴

Az *Általános adatvédelmi rendelet*, az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-én elfogadott, (EU) 2016/679 rendelete, a GDPR (*General Data Protection Regulation*) 2018. május 25-én lépett hatályba az Európai Unióban. Az egységessé vált adatvédelmi szabályozás megfelel a digitális kor követelményeinek (pl. közösségi média, okostelefon, internetes bankolás), a felhasználóknak sokkal nagyobb befolyást biztosít saját adataik felett,⁶⁷⁵ valamint szolgálja a jogbiztonságot, a tisztességesebb versenyt, a bizalmat⁶⁷⁶ és az üzleti szféra számára is egyértelmű helyzetet terem.

Az adatvédelmi csomag két fő részből áll.

a) Az általános rendelet a személyes adatok védelméről és kezeléséről szól, amely az uniós személyesadat-kezelés nagy részét lefedi (mind a nyilvános adatforgalom, mind a magánszektor területén). A rendelet személyi hatálya kiterjed minden olyan hatóságra, gazdasági társaságra és szervezetre, amely az EU-ban tartózkodók személyes adatait kezeli vagy feldolgozza.⁶⁷⁷ A főbb rendelkezések:

- jog a személyes adatok törléséhez;
- az érintettek egyértelmű hozzájárulása kell személyes adataik feldolgozásához;
- jog az adathordozáshoz;
- értesülés joga adatvédelmi incidensről;
- jog a közérthető adatvédelmi magyarázathoz;
- erősebb kényszerítő eszközök;
- közigazgatási bírság, amely a vállalkozásoknál az előző pénzügyi év teljes éves világpiaci forgalmának négy százalékát teheti ki.⁶⁷⁸

⁶⁷⁴Európai Parlament: *Adatvédelmi irányelvtervezet*. <https://hirkozpont.magyarorszag.hu/hirek/ep2.html>, Letöltés: 2014.03.13. és <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A52012AE1303>, https://ec.europa.eu/info/law/topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/what-rules-apply-if-my-organisation-transfers-data-outside-eu_hu, valamint *EU Általános adatvédelmi rendelet*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>, Letöltés: 2018.06.13.

⁶⁷⁵Korszerűbbé válik az uniós adatvédelem. *Pesti Ügyvéd*, 2016/5 (május) 15.

⁶⁷⁶Benyújtották az uniós adatvédelmi rendelet miatti módosító javaslatot. *Pesti Ügyvéd*, 2018/6 (június) 1.

⁶⁷⁷i.m.

⁶⁷⁸Korszerűbbé válik az uniós adatvédelem. *Pesti Ügyvéd*, 2016/5 (május) 15., valamint *EU Általános adatvédelmi rendelet*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>, Letöltés: 2018.06.13.

- b) Az adatvédelmi csomag másik része a bűncselekmények megelőzése, felderítése és a bűnüldözés, illetve a büntetés-végrehajtás során kezelt adatokkal foglalkozik.⁶⁷⁹ A rendőrségi és bírósági célú adattovábbításra vonatkozó irányelv minimumkövetelményeket határoz meg a rendőrségi és bírósági adatfelhasználás területén.⁶⁸⁰

6.8. A PR-jog

A PR-jog a bizalom, a hírnév építésére, gondozására és a környezettel történő párbeszédre irányuló EU-normákat öleli fel. Számtalan EU-szabályozás utal a hírnév védelmére, illetve sérelmének megvalósulási formájára. Példaként utalnék az EU – már hivatkozott – *tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló 2005/29/EK irányelvére*.

Hírnévrontásnak minősül, ha valamely személy valótlan tény állításával vagy híresztelésével, valós tény hamis színben való feltüntetésével, illetve egyéb magatartással szóban, írásban vagy bármilyen más, közlésre alkalmas eszközzel sérti meg más jó hírnevét.

Az EU a hírnevet vagyoni értéknek tekinti. Ezt igazolja, hogy a vállalkozások részére biztosítja, hogy mérlegükben a hírnevet az immateriális javak közt tartsa nyilván.⁶⁸¹ Megsértése nem vagyoni kárral jár.

Az EU vonatkozó szabályozásából a PR két speciális területét emelném ki, amely az EU hírnévépítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja.

6.8.1. A CSR

A CSR (corporate social responsibility) – a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról, azaz a közjó szolgálatáról elsőként a *2003/51/EK direktíva*⁶⁸² rendelkezett. Az EU meghatározása szerint a CSR „a vállalatok felelőssége a társadalomra gyakorolt hatásaikért.” E fogalom összhangban van a nemzetközileg elfogadott CSR – alapelvekkel és – iránymutatásokkal, köztük a 2011-ben elfogadott ENSZ – az üzleti szféra és az emberi jogok kapcsolatáról szóló – irányelvvel.

Az EU-dokumentum nevesíti a CSR területeit, szól a fenntarthatóságról, és egyúttal konkrét kötelezéseket is megfogalmaz a gazdasági vállalkozások számára. Ilyen kötelezés például, hogy a vállalatok olyan belső folyamatokat működtessenek, amelyek révén a szociális, környezetvédelmi, etikai és emberi jogi szempontok érvényesülnek üzleti tevékenységükben.

Az Európai Bizottság 2002 júliusában tette közzé az első CSR-stratégiáját, cselekvési programját tartalmazó közleményét. A 2000-es évek közepén az EU meghirdette a CSR évét, ezzel előmozdítva a vállalatok társadalmi célú

⁶⁷⁹A személyes adatokat a bűnüldözési szervek is egyre gyakrabban gyűjtik.

⁶⁸⁰Korszerűtlené válik az uniós adatvédelem. *Pesti Úgyvéd*, 2016/5 (május) 15.

⁶⁸¹Magyarország az EU-s jogharmonizáció során átültette e normát, amely a számviteli törvényben kapott helyet.

tevékenységét. A vállalatok e társadalmi hasznossággal járó közhasznú tevékenysége a kommunikációs stratégiájuk részévé vált, hisz a közjó szolgálata mellett társadalmi kapcsolataikat, kommunikációjuk eredményességét is növeli. Az EU 2011-ben elfogadott a CSR-stratégiája a vállalatoknak a társadalmi jóléthez való hozzájárulása mellett a vállalati szektorban vetett bizalom helyreállítását tekinti kulcskérdésnek. Eszerint a CSR a hosszú távú munkavállalói, fogyasztói és állampolgári bizalmat építve szolgálja a fenntarthatóság elvét, illetve új üzleti, növekedési lehetőségeket is tartogat.⁶⁸³

6.8.2. A disszemináció⁶⁸⁴

A disszemináció az Európai Unió hírnévépítését szolgálja. PR-tevékenységének részét képezi azáltal, hogy az EU által finanszírozott beruházásokról – előre meghatározott feltételeknek és szigorú arculati előírásoknak megfelelő – kötelező tájékoztatást ír elő a kedvezményezettnek,⁶⁸⁵ meghatározott médiacsatornák, eszközök útján. Ennek elsődleges célja a nyilvánosság, a transzparencia, a polgárok tájékoztatása és a közérdekű információkhoz való jobb hozzáférés, az intézményrendszer tevékenységéhez kapcsolódó EU-forrást közvetítő szervezetek egységes arculatának támogatása. Másrészt szolgálja az Európai Unió és a kedvezményezett szervezetek hírnevének építését, ápolását.

Az Európai Unió *alapokra vonatkozó 1303/2013/EU-rendelet*⁶⁸⁶ II. fejezete szabályozza a tájékoztatási és kommunikációs kötelezettséget a 2014–2020-as ciklusra. A szabályozás a tagállamot és irányító hatóságait⁶⁸⁷ jelöli meg az operatív programokról szóló tájékoztatás biztosításának felelőseként. Ennek keretei közt feladata a tájékoztatást közlő honlap-portál létrehozása, a kommunikációs stratégiák kidolgozása, az alapokból származó támogatás transzparenciája.⁶⁸⁸ Hazánkban a *272/2014. (XI. 5.) kormányrendelet*⁶⁸⁹ szabályozza a vonatkozó kommunikációs előírásokat.

⁶⁸³Lásd részletesen:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:178:0016:0022:en:PDF>, Letöltési ideje: 2011.06.04.

⁶⁸⁴A disszemináció: valamely termék eredményeinek terjesztése a ráfordított munka megtérülése céljából. In: *Idégen Szavak Gyűjteménye*. <https://idegen-szavak.hu/disszeminacio>, Letöltési ideje: 2018.07.22.

⁶⁸⁵A pályázókra és a kedvezményezettekre vonatkozó tájékoztatási és kommunikációs intézkedésekkel kapcsolatos részletes szabályok az *1303/2013 EU-rendelet* XII. mellékletében szerepelnek.

⁶⁸⁶*1303/2013/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet az EU-alapokról*. Az Európai Parlament és Tanács 2013. december 17-én fogadta el. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%2016.02.20), Letöltés: 2016.02.20.

⁶⁸⁷A Miniszterelnökség Szervezeti és Működési Szabályzatában foglaltak szerinti a kommunikációs tevékenység szervezeti irányítása. In: *1/2014. (VII. 23.) MvM-utásítás a Miniszterelnökség Szervezeti és Működési Szabályzatáról*, <http://www.kormany.hu>, Letöltés: 2016.02.20.

⁶⁸⁸*1303/2013/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet* (1–2) bekezdés.

⁶⁸⁹*272/2014. (XI. 5.) kormányrendelet* a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400272.KOR, Letöltés: 2016.02.20.

A kedvezményezetteknek – a kötelező tájékoztatás és nyilvánosság követelményeinek megfelelő kommunikációs tevékenységre és eszközökre vonatkozó – előírások betartásában nyújt segítséget a kézikönyv, amely két útmutatót tartalmaz.

1. A hatályos, *Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei* című dokumentum az egyes pályázatok esetében kötelező kommunikációs csomagokat, elemeket rögzíti.
2. Az *Arculati kézikönyv* az egyes kommunikációs elemek arculati megjelenési formáira (pl. logó, szlogen,) vonatkozóan ad eligazítást. Az egységes megjelenés és a kivitelezés megkönnyítése érdekében szerkeszthető sablonok állnak a kedvezményezettek rendelkezésére.⁶⁹⁰

A disszemináció főbb kommunikációs eszközei:

- a) kommunikációs terv;
- b) lakossági fórum, közmeghallgatás;
- c) nyomtatott promóciós anyagok, tájékoztatók (brosúrák, szórólapok, könyvek);
- d) honlap;
- e) sajtólátogatás;
- f) sajtóközlemény;
- g) sajtótájékoztató;
- h) sajtómonitoring, sajtóelemzés;
- i) hirdetőtáblák (tájékoztató és emlékeztető táblák);
- j) fizetett hirdetés a nyomtatott (napi-, heti, havilapok, szakmai lapok) és az online médiában (TV- és rádióhirdetések, reklámspot, PR-riport) vagy online felületeken, közösségi oldalakon (pl. cikk, banner), közterületi hirdetések (plakát, óriásplakát, citylight, járműreklám);
- k) fotódokumentáció;
- l) sajtónyilvános ünnepélyes projektátadó rendezvény, konferencia;
- m) eredménykommunikációs információs anyagok, kiadványok;
- n) térképtár.⁶⁹¹

6.9. A kommunikációs jog egyéb jogterületeken

Az EU által szabályozott egyéb jogterületeken is megjelenik a kommunikációhoz való jog, amelyre az alábbi példákkal utalok.

⁶⁹⁰ Széchenyi 2020 Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei útmutató és arculati kézikönyv, <https://www.palyazat.gov.hu/doc/25>, Letöltés: 2016.02.20.

⁶⁹¹ Disszemináció – gyakorlat és lehetőségek. Disszeminációs terv – IQ Consulting Kft. http://iqc.hu/insuite/pdf/insuite_disszeminacios_terv.pdf, Letöltés: 2016.02.20.

6.9.1. A versenyjog

A versenyjog szorosan kapcsolódik a kommunikációs joghoz, hisz a kommunikációs ágazat versenyszereplőire (kommunikációs szolgáltatók, médiapiaci szereplők stb.) is érvényes szabályokat tartalmaz. A versenyjog-szabályozás alapjai⁶⁹² már az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó *Római Szerződésben* (1957) megjelennek. A szerződés 3. cikkelye rendelkezik a négy alapszabadság (áru, szolgáltatás, tőke és személyek szabad mozgása) megvalósulásáról; a szabad verseny megóvásáról, a közös vámtarifa és kereskedelempolitika bevezetéséről (eltörli a vámokat és a mennyiségi korlátozásokat); a jogharmonizációról; valamint létrehozza az Európai Szociális Alapot és az Európai Beruházási Bankot. A 85. cikke rögzíti, hogy tilos a vállalatok között olyan megállapodás és összehangolt magatartás, melynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása, és amely alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására. Ez a közösségi kartelljog alapja. A monopolhelyzetben lévő vállalatok visszaéléseivel szemben a 86. cikkely konkrétan rögzíti: a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés a közös piac területén vagy annak egy jelentős részén akár egy, akár több vállalkozás által, ha ez alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására.

A visszaélés különösen a következő formákban valósul meg:

- tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetett vagy közvetlen kikötése;
- a termelésnek, az értékesítésnek vagy a műszaki fejlesztésnek a fogyasztók kárára történő korlátozása;
- azonos ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az ügyfelekkel szemben, amely által azok hátrányos helyzetbe kerülnek;
- a szerződés megkötésének olyan kiegészítő kötelezettségekhez kötése a szerződő felekkel szemben, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.

Az Európai Unió tisztességtelen üzleti módszerekről szóló irányelve kimondja, hogy a tisztességtelen módszerek és versenycselekmények tilalmának sérelmét jelenti: a hírnévrontás; az üzleti titok (minden olyan tény, adat, megoldás, információ, amely a gazdasági élethez kapcsolódik, és amelynek titokban maradásához a jogosultnak méltányolható érdeke fűződik) megsértése; a szolgai utánzás, a bojkott, illetve a tisztességtelen versenyeztetési, árverési és tőzsdai eljárások.

Az EU versenyjogi szabályozásában megjelenik a kartelltilalom, a gazdasági erőfölénnyel visszaélés tilalma és a fúziókontroll (a piaci struktúra védelmét szolgáló koncentráció ellenőrzése). Az Európai Unió és az Európa Tanács Európai Audiovizuális Megfigyelő Intézete elítélte a Google és a Facebook közti digitális

⁶⁹²A versenyjog a versenypolitikában alkalmazott jogi normákat, a kialakult joggyakorlatot és intézményi hátterét egyaránt tartalmazza.

duopólium létrejöttét, amelyek 2016-ban a digitális hirdetés-piac növekedésének akár 85%-át tették ki, veszélybe sodorva az olyan hagyományos, hirdetésekből finanszírozott médiacégek jövőjét, mint a kereskedelmi televíziós csatornák, az újságok és a magazinok, amelyek sokkal kisebb közönséget érnek el.⁶⁹³

6.9.2. A büntetőjog

A büntetőjog terén a hatósági együttműködés, a terhelt személyes adatainak védelme, a jó hírnév védelme, a tisztességes eljáráshoz való jog, a tájékoztatás és a kommunikációhoz való jog áll a szabályozás középpontjában.

A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében feldolgozott személyes adatok védelméről szóló, 2008. november 27-i 2008/977/IB tanácsi kerethatározatban új elemként jelentek meg a bűnügyi együttműködés szabályai.

A tagállami együttműködés egyik formája az európai elfogatóparancsok kölcsönös elismerése. Az EU-bírószakmányok uniós főtanácsnokának döntése, illetve indítványa szerint az elfogatóparancs végrehajtását fel kell függeszteni, ha a kibocsátó államban nem várható tisztességes eljárás; embertelen, megalázó bánásmód vagy rendszerszintű hiányosságok, a jogállamiság megsértésének valós veszélye áll fenn.⁶⁹⁴

A tisztességes eljáráshoz való jog kommunikációs jogosítványait garantáló irányelvek rendelkeznek a büntetőeljárásban a bűncselekmények felderítése során használt személyes adatok védelméhez,⁶⁹⁵ a tájékoztatáshoz, a tolmácsoláshoz és fordításhoz, az ügyvédi segítség igénybevételéhez, valamint a letartóztatást követő kommunikációhoz való jogról.⁶⁹⁶

Újszerű szabályozási elem az Európai Parlament és a Tanács által elfogadott *2016/680 számú irányelv*, amely rendelkezett a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, emellett hatályon kívül helyezte a *2008/977/IB tanácsi kerethatározatot*.

A 2018. május 25-e óta hatályos GDPR rendőrségi és bírósági célú adattovábbításról szóló irányelve az EU-n belüli adattovábbítás minimumkövetelményeit határozza meg. A szabályozás célja, hogy védelmet nyújtson az egyénnek (áldozat, tanú, elkövető) azzal, hogy jogokat biztosít, egyben kereteket szab az adatok bűnmegelőzési, nyomozási, felderítési, bíróság elé állítási

⁶⁹³Media pluralism and media freedom in the European Union. 2017/2209(INI) Y. p.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//HU>, Letöltés: 2018.07.19

⁶⁹⁴Fel kell függeszteni az elfogatóparancs végrehajtását, ha nem várható tisztességes eljárás. *Pesti Ügyvéd*, 2018/07–08 (július–augusztus) sz. 18.

⁶⁹⁵Európai Parlament: *Adatvédelmi irányelvtervezet*. <https://hirkozpont.magyarorszag.hu/hirek/ep2.html>, Letöltés: 2014.03.13.

⁶⁹⁶A tisztességes eljáráshoz való jogról. In: *Ügyvédi Kamarai Hivatalos Tájékoztató*. BÜK, Budapest, 2013.09.23.

és büntetés célú továbbítása kapcsán, valamint megkönnyíti a hatékony együttműködést, információcserét a bűnüldöző szervek között. Az irányelv segítségével a bűnüldöző szervek gyorsan és hatékonyan továbbíthatnak személyes adatokat a magánélet védelméhez való jog sérelme nélkül.⁶⁹⁷

Az Európai Parlament a 2018. május 3-án elfogadott állásfoglalásában⁶⁹⁸ az internetes bűnözés tárgyában a következő problémát fogalmazta meg: „a bűnüldözési és igazságügyi hatóságok számos akadállyal néznek szembe az online szabálysértések kinyomozása és az ellenük indított vádemelések során, többek között a tagállamok eltérő jogszabályai miatt.” Egyúttal hangot adott azon aggodalmának, hogy a „rágalmazásra vonatkozó büntető jogszabályok negatív és káros hatásokat gyakorolhatnak a véleménynyilvánítás szabadságára, a sajtószabadságra és a nyilvános vitára. Felszólította a tagállamokat, hogy a rágalmazásra vonatkozó büntető jogszabályokkal ne éljenek vissza, hanem teremtsenek megfelelő egyensúlyt egyfelől a véleménynyilvánítás szabadsága és a tájékoztatáshoz való jog, másfelől a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog, egyebek mellett a jó hírnév védelme között. Ugyanakkor kötelezi a tagállamokat, hogy biztosítsák a hatékony jogorvoslathoz való jogot, valamint az Európai Jogok Európai Bírósága által megállapított kritériumokkal összhangban tartózkodjanak a túlságosan szigorú és aránytalan büntetések és szankciók kiszabásától.”⁶⁹⁹

---

⁶⁹⁷Korszerűbbé válik az uniós adatvédelem. *Pesti Újvéd*, 2016/5 (május) 15.

⁶⁹⁸2017/2209 (INI) Európai Parlament állásfoglalása a tömegtájékoztatás szabadságáról és sokszínűségéről az Európai Unióban (2018.05.03.) 30. pont. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//HU>, Letöltés: 2018.07.19

⁶⁹⁹i.m. 19. pont.